

DOMAČI PRIJATELJ

V PRAGI, 1. JANUVARJA 1906.

Ta časopis izdaje Vydrova tovarna branil v Pragi VIII. in ga pošilja svojim odjemalcem **popolnoma zastonj**. Na „Domačega Prijatelja“ se ne more naročiti, tudi do inozemstva ne.

VSEBINA: KSAVER MEŠKO: Ob jezeru. IVAN LAH: Tete. MILAN PUGELJ: Zvestobe, ljubica. JANKO LAVRIN: Luč, ki je kazala pravo pot. r—r: Slika. ALBIN PREPELUH: Zmota. J. E. RUBIN: Boj. Z. K.: Zlata Praga. — Uganke. Smešnice. — Prilogi: Naročilni list in stenski koledar.

VSEM,

KI SO MI NA KTERI KOLI NAČIN POMAGALI V MOJEM
PODJETJU, ŽELIM

SREČNO NOVO LETO!

F. VYDRA.

Izraz najsrčnejše zahvale

naj blagovolijo sprejeti sledeči cenjeni odjemalci, ki so nam s Svojim priporočilom Vydrove žitne kave (od 20. novembra do 15. decembra), pridobili novih naročnikov:

Ant. Andrinek, kroj. mojst., Legen.

Fr. Ks. Ažman, pisar, Javornik.

Anton Ažnah, pošt. sluga, Ljubljana.

Ivan Baloh, posestnik, Moste.

Matevž Baloh, pismonoša, Žirovnica.

Štefan Fr. Bayer, župnik, Pokrče.

Jos. Bertok, nadučitelj, Nazaret.

Jan Burger, posestnik, Prap. Polica.

Peter Dolinšek, pismonoša, Tupaliče.

Frančišek Eller, nadučitelj, Marija na Zili.

Jos. Erbežnik, tov. strojevodja, Reberca.

Ferdo Ferjančič, c. k. gozdar, Kamnik.

Tomaž Forstner, čevljar, Črna.

Jerica Fortuna, gostilničarka, Ljubljana.

Anton Gradišnik, posest. i strojnik, Pečovje.

Mart. Jeretin, c. k. okr. tajnik, Litija.

Jožef Kerhlanke, posestnik, Pretrež.
 Ivan Kete, lesni trgovec, Vrhnika.
 Karl Kocjan, delovod. i posestnik,
 Ljubljana.
 Anton Kokot, nadučitelj, Pišece.
 Anton Kopolšek, posestnik, Pod-
 grad.
 Ivan Krek, posestnik, Govejk.
 Marija Kos, sopr. čevlj. mojstra,
 Konjice.
 Ivan Kveder, obč. tajnik, Loški
 potok.
 K. Makuc, tov. kisa, Gorica.
 Franc Mazovec, žel. uslužbenec,
 Jarše.
 Vinko Niefergall, žel. mojster,
 Grosuplje.
 Mar. Omersy, c. k. urad. vdova,
 Ljubljana.
 Jakob Pečnik, čevlj. mojster, Zu-
 pečavas.
 Franjo Perne, posestnik, Gornji-
 grad.
 Jos. Pinter, pismonoša, Bled.

Franc Podobnik, Cerkno.
 Al. Ponikvar, Sv. Vid.
 Al. Ponikvar, učitelj, Vel. Trn.
 Fran Ponikvar, Sv. Vid.
 Fr. Pšeničnik, postajenačelnik, Sv.
 Duh.
 Matej Ražun, župnik, Sv. Jakob
 v Rožu.
 Jan. Reich, nadučitelj, Sv. Bolfank.
 Ferdo Rosenstein, nadučitelj, Stra-
 nice.
 Mar. Saldinotti, sopr. žel. uslužb.
 Ljubljana.
 Nace Skrbinšek, šolovodja, Pla-
 nica.
 Val. Stare, pismonoša i žel. uslužb.
 v p. Srednjavas.
 Iv. Stupica, učitelj, Dražgoše.
 Ant. Tratnik, sopr. učitelja, Po-
 stojna.
 Ivan Triller, ključar. mojster, Bled.
 Luka Trpin, obč. sluga, Sv. Jošt.
 Ana Vojščak, gostilničarka, Vel.
 Gaber.

Priznanja.

- Ivanka Ažman*, sopr. c. kr. cest. mojstra, Postojna . . . Vaša kava nam zelo ugaja. Vsaki družini jo toplo priporočam.
- Ivan Dolinar*, organist, Lučine . . . Pošljite mi nemudoma zopet eno vrečico Vaše izvrstne žitne kave.
- Marjeta Eoterle*, soproga vrtnarskega pomočnika . . . Radi izbornega okusa nam Vaša kava izvrstno ugaja. Pošljite nam jo zopet 5 kg.
- Johan Ferjan*, čevljar in pismonoša, Bled . . . Vaša žitna kava se je meni in moji družini tako priljubila, da sem primoran jo zopet naročiti.
- France Gajšek*, nadučitelj, Kalobje . . . Vaše izvrstne kave ne moremo pogrešati.
- Ivan Jezovšek*, nadučitelj, Sv. Lovrenc . . . Priznati moram, da je Vaša kava izvrstna in da vsem prav dobro ugaja.
- Urš. Klanšček*, trgovka, Gorica . . . Navadili smo se Vaše žitne kave, da nam ni mogoče ostati brez nje.
- Ana Kettner*, sopr. strojevodja, Štore . . . Blagovolite mi zopet poslati 5 kg. Vaše izvrstne in nepogrešljive žitne kave.
- Anton Lednik*, župnik, Sv. Duh-Loče . . . Vaša žitna kava nam prav dobro ugaja, zato nam še pošljite nemudoma dve vrečici.
- Lucija Ogradnik*, posestnica, Velikovec . . . Vaša kava mi tako ugaja, da bi jo ne mogla več opustiti. Pošljite jo zopet 3 vrečice.
- Janez Ogrinšek*, kovač, Brezen . . . Ker sem bil s prvo pošiljativjo zelo zadovoljen, naročam zopet novo.
- Marija Pikon*, gostilničarka, Dobrava . . . Radi finega okusa te kave ostanem Vaša stalna naročnica.
- Marija Potočnik*, posestnica, Bled . . . Vaša kava se je pri nas tako udomačila, da ne moremo bit brez nje. Naročam jo tem potom zopet.
- Urš. Sekotec*, sprevod. vdova, Brezje ob Slomu . . . Z Vašo kavo sem zelo zadovoljna!
- Karl Štrenar*, namest. kancelist, Trot . . . Pošljite mi zopet 5 kg. žitne kave, katera se je meni in moji družini jako priljubila.
- Ivan Živna*, c. kr. orož. postajevodja, Hrastnik . . . Z Vašo kavo sem v vsakem oziru popolnoma zadovoljen in jo povsod priporočam.

DOMAČI PRIJATELJ.

LETNIK III.

V PRAGI, 1. JANUVARJA 1906.

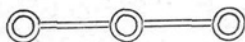
ŠTEV. 1.

KSAYER MEŠKO:

OB JEZERU.

Vre jezero . . . Vse sladke spomine
potopim v njegov temni prepad
in vso veliko pisano množico
sladkih sanj in blestečih nad.

In s praznim srcem vrnem se spet
na življenja samotni svoj pot.
Nemara potem bo mirnejši,
krepkejši, srečnejši moj hod . . .

IVAN LAH:

TETE.

Črtica.

b štirih zjutraj, ko so že ugašale zadnje svetilke po ulicah in so se poslednje temne sence ponočnih ljudij izgubljale v mestno tmo, sta se vrnili s teto Emo s plesa domov in Emica ni čutila čisto nič, da bi bila trudna ali zaspana; glava ji je bila vroča in polna mislij.

„Zdaj pa hitro spat,“ je rekla teta in si začela odlagati šal, pelerino in drugo, ter se pri tem pogledala celo v zrcalo, da bi zopet enkrat videla, kako izgleda ob štirih zjutraj. Bila je cel čas slabe volje, ker na plesu zanjo ni bilo zabave in ni čisto nič plesala in sploh ni vzbujala pozornosti, kot se pravi.

A Emica je obsedela tako, kot je je bila prišla, na zofi in se zagledala v luč, ki jo je bila teta prižgala na mizi. Hotelo se ji je, da bi jo teta Ema pustila tako, da bi sedela do jutra, gledala v luč in se spominjala ter mislila.

„Kaj pa ti je?“ je vprašala teta; in se niti ozrla ni na njo ter je pri tem odgrinjala postelj.

„Tako čudno je,“ je odgovorila Emica, in si pogladila z roko po čelu, kjer so viseli kodri v neredu. Hotela je, da bi ostalo skrito to, kar se je zgodilo, a ni moglo ostati.

Slišalo se je, kako je zadrdrala kočija po ulicah in med visokimi hišami so odmevali prazni koraki gospode, ki se je vračala z bala.

„Tudi on gre med njimi,“ je pomislila Emica in ga je videla, zdelo se ji je, kako gre sam, z velikimi zamišljenimi očmi, polnimi žalosti, polnimi zaljubljenih mislij, kot da same proseče želje gledajo iz njih. Gre tako sam in misli nanjo.

„Menda se vendar nisi prehladila,“ je rekla teta, „sleci se vendar, kaj sediš. Človek vedno pazi na vas, ve pa ste lahko-mišljene, drugič ne pojdem z nobeno nikamor več.“

Emica je začela odkladati ovratnik, ogrinjalo, a gredoč je roka zastala . . .

Kako jo je gledal, ko ji je pomagal ogrinjati se! . . . Čutiti se je dalo vse, kar čuti on. Ah, ko bi mu mogla vse to vrniti, vse tako povedati . . . Sto in sto mislij je vedno v glavi, kako bi bilo mogoče spati.

„Kaj ti je Emica?“ jo je vprašala zopet teta in ji položila roko na čelo. Nikdar ni videla še tete s tako prijaznim, milim obrazom; vedno je bila resna in kot brez čustev, ponosna ženska.

„Ne vem,“ je odgovorila Emica in njene oči so se vprle v daljavo, kot da iščejo tam, zakaj je danes tako čudno . . .

„Torej, komaj si šla in že se začenja,“ je vzdihnila teta in govorila kot sama zase ter se pri tem zamislila.

„Da, in konec je tvoje sreče, dete, in ne bo je več nazaj . . .“ je govorila.

„Ah, teta, jaz sem tako srečna, tako neskončno srečna, da povedati ne morem, nima besedij ta sreča,“ je rekla Emica in se vrgla teti okoli vratu. Ni moglo to biti drugače, moralo je to iz srca in ko bi teta Ema ne hotela poslušati, povedati bi morala to svoji sobici, ali tmi, noči okoli sebe, ali bi v postelji morala šepetati v vajsno o tej svoji sreči. Moralo je to iz srca, sicer bi žgalo tam in peklo, in komu naj pove, ko ni nikogar in Magda še spi in bo spala do jutri zjutraj do osmih . . . Moralo je to iz duše, ker je kar kipelo v njej, ah, in kako srečna bi bila, ko bi mogla to povedati materi, a ona spi v grobu, ona bi razumela to njeno srečo, a teta Ema je resna in kot da ne razume čustva . . . Vendar ni bilo mogoče, da bi ji ne bila rekla, saj mora tudi teta Ema čutiti, kako neskončno je srečna, saj ju je videla, ko sta plesala, ko sta hodila mimo nje, videla je, kako sta si gledala

neprestano v oči, če količkaj razume, mora razumeti, kako neskončno je srečna:

„Ah, teta,“ drhti Emica in poljublja teto, „pustite, da ne grem spat, jaz ne morem spati, tako čudno je, otožno veselo, ne da se povedati, kako . . .“ Posmejala se je teta in jo pobožala po glavi:

„Le pomiri se, to je samo za trenutek, spat pojdi lepo in pozabi, če ne, ne boš srečna.“ Emica je komaj slišala, kaj govori teta. Ah, kako more biti nesrečna, ko je ta sreča tako brezmejno neizmerna, kako more biti to za trenutek, ko vendar večno ne more preiti, kako bi prešlo, ko je vse in povsod samo on, kako naj pozabi, ko noče in ne more pozabiti? Kakšne neumnosti govore ljudje: trenutek, pozabi, preide, ko to ni mogoče, ko je vse kot večnost . . .

„Da, da jaž sem videla in vem, kako je, uboga moja, vem kaj pride in kako je usojeno.“

„Vi ste videla, ali ne res, kako . . .“

„Da, da, tudi mi smo bili mladi.“

„Ah, ali ste videli, teta, kake oči, lasje . . .“ Emica je čutila, kako jo je teta stisnila k sebi.

„Glej, o tem je zapisano, kako je usojeno.“

„Kaj je zapisano?“ je vprašala Emica, samo, da bi ne bilo treba iti spat, da bi tako teta sedela ž njo in da bi govorila o tem, da bi prišla beseda o njem, samo, da bi se govorilo, da bi šlo iz duše, ki je tako polna in nemirna, da bi stala bliže ta podoba, ki vedno stoji pred očmi, da bi slišala še enkrat vse, kar je rekel in kakor je rekel; beseda za besedo prihaja v spomin, čisto tako se sliši, kot je on govoril, kakor da zopet govori in vsako besedo spremljajo ti pogledi polni mislij.

„Tudi mi smo bili mladi,“ je pravila teta poltiho, „in takrat sva prišli s sestro k teti Emanueli v mesto in naju je peljala na ples. Bila je maškarada „Tisoč in ena noč“, desetega marca je bilo. In takrat je prišel tudi, bil je ravno tak, da čisto podoben mu je bil. Po kozaško je bil napravljen, s črno kučmo na glavi, jasne oči, obraz poln žalosti, nasmeh poln zapuščenosti. In prišla sem domov s teto Emanuelo, kot danes ti. Plakala sem na zofi od sreče in teta Emanuela je stala poleg mene in me tolažila ter govorila, kakor jaz danes tebi, kajti, glej, usojeno je. Verjela nisem takrat, kar je pravila teta, kakor tudi ti ne veruješ danes meni. „Varuj se, Ema, je rekla, ne veruj trenutku, strašna je nesreča razočaranja. Glej, pravila mi je teta Emanuela, tudi jaz sem bila nekoč tako prišla domov in sem bila srečna, da nisem mogla spati. Zastonj me je tolažila teta. Videla sem ga in sem mislila, da je edini in da ni mogoče, da bi bil kdo drugi. Dolgo je hodil k nam, krasno je igral na klavir. Prišla je pevka v mesto in je šel drugi dan z njo po trgu. Prišel je k nam in se poslovil. Še enkrat je zaigral na klavir, solze so mu zalile oči in odšel je . . . Videla ga nisem nikdar več. Tako mi je pravila teta

Emanuela in jaz nisem verjela. Verjela sem, da je bilo pri teti Emanueli tako, da je prišel in se poslovil ter odšel s pevko in ga ni videla nikdar več, a pri meni sem si mislila, da to ni mogoče, da te zveste oči ne morejo lagati, da sva ena duša tako, da ne moreva živeti drug brez družega in da morava umreti, ako naju razločijo. Nisem verjela, da je mogoče nesreča na svetu in da je usojeno tako, kot je zapisano. Pisal je vsak dan, krasno je pisal. Živeli smo zunaj mesta in je hodil na vrh izprehajališča vsak dan, ter je gledal na to stran, kjer je ležala naša pokrajina. Bil je tudi pesnik. Brez konca velika je bila ta pesem ljubezni, kot pomladanski dan majski nad zemljo. Verjela sva oba, da, kó bi ne bilo nič mogoče na svetu, mora biti mogoče jedno, da se duši, ki se razumeti, kot najni dve, ljubiti. In tako so tekli krasni časi neskalsene sreče, ko je naenkrat prišlo pismo od njega, da ni mogoče več, da je vse preč, naj se omožim in naj bom srečna in naj mu ne pišem več, da naj ga pozabim . . .“

Teta Ema je umolknila kot utrujena. Vsa je zatrepetala in Emica, ki je slonela ob nji v svojih mislih, se je probudila, kajti le na pol je slišala tetino povest, na pol pa se je pogovarjala z njim, kakor ko je hodila na plesu in sta govorila, oba tako srečna.

„Ti ne poslušáš Emica,“ je rekla teta.

„Da, poslušam, teta, kaj je bilo potem?“

„Prebolela sem to, kot mora preboleti in pretrpeti vsaka, kakor boš pretrpela tudi ti. Spravila sem pisma in fotografije — tudi teta Emanuela mi je kazala pisma in fotografije — in sem jih shranila kot lep spomin. Pretrpela sem in prebolela in čutila nisem več. Šla sem nekoč zopet v mesto, vse me je tam spominjalo nanj. Resno me je pogledala teta Emanuela in rekla: poglej, kaj sem ti govorila usojeno je tako, kot je zapisano. Šli sva zvečer na ples in — videla sem ga tam. Prihittel je k meni in mi poljubljjal roko. Vse je bilo kot preje, iste oči, pogledi polni mislij, obraz poln žalosti, nasmeh poln zapuščenosti. Prosil je za ples in mu nisem dovolila . . .“

Prosil je da bi se videla drugi dan, a jaz sem odšla iz mesta. Pisal je potem, neprestano je pisal, prosil je odpuščanja, opisoval svojo nesrečo in osamelost, nisem mu odgovorila. Slišala sem potem, ko so pisali o njem; umrl je še mlad . . .“

Teta Ema je umolknila in globoko vzdihnila:

„Spomnila sem se na to danes, ker mu je podoben, zato vem, da ti je tako usojeno, ker je tako zapisano. A ti ne verjameš, tudi jaz misem verjela.“ Emica se je ozrla na teto Emo, videla je, da so solzne njene oči, še nikdar ni videla solze v teh očeh; morda se je živo spomnila nanj, je pomislila, morda ji je žal, da mu ni odpustila, da ni bila dobra z njim, in je zato umrl mlad. Vsi mladi spomini so morda prišli teti Emi v dušo z vso srečo in bolestjo zato so izvabili solze v oči.

Teta je naenkrat vstala, kakor, da se je zbudila iz teh spominov.

„Kaj delavi,“ ji rekla, „pojdive spat.“

Pogledala je na Emico in Emici se je zdelo, da se smili teti, ker ji je tako usojeno.

„Pojdi spat, Emica, in bodi mirna.“

Ugasnila je luč in nastala je tihota in mir. Le zdajpazdaj se slišijo pozni koraki po ulici, zdajpazdaj zadrda kočija. Slabo se svetlikajo zmiraj stene ob svetilkah, prvi dan se že plazi okoli oken. Spanca ni od nikoder. Še vedno gledajo izpod odeje zaljubljenosti polne oči, vedno iščejo nekaj zunaj, nekje daleč. Kaj iščejo? Vedno se isto ponavlja pred očmi. Lahkotna, omamljiva godba, valček „barcarolla“ iz „Hoffmannovih povestij“ . . . Kako se začne polahko kot . . . bi šla ladija na morje. Bolj in bolj se razganjajo valovi na daleč, pari plešejo. In ona pleše ž njim. Nič ni videti okoli, kot bi se človek sam zgubil v morju. Kipeč šum, gibanje parov, žarenje očij, vse polno življenja, nad vsem pa mamljiva godba . . . A ona vidi samo njega, kako mu gledajo otožne oči, misli spe v njih, želje prosijo. Kako bi bilo mogoče, da bi ne bilo tako? . . . In kaj bi bilo življenje, ko bi tako ne bilo? . . . In pripelja se med te spomine nekaj težkega, kot neroden par, ki moti sladki valček:

Povest tete Eme . . . Ali je mogoče? In ko bi on enkrat pisal, da ni več mogoče, da je nesrečen, da naj ga pozabi, da je vse preč? . . . Zgubila bi s tem življenje. Ni mogoče, da bi se zgodilo to. In ko bi kdaj prišel, kot je prišel k teti Emi, da bi jo prosil za ples in ji ves srečen poljubljaj roko, ko bi se vrnil tako in ji zopet pisal ter jo prosil, naj odpusti, odpustila bi vse, ah, ne imela bi kaj odpustiti, ne mogla bi kdaj ne ljubiti ga, in ljubila bi ga potem še bolj; če je od bolj mogoče bolj, videla bi ga, kako se je vrnil k nji ves nesrečen, ko mu je svet vzel srečo, ki mu je drug ne more dati, kot ona. In ko bi še kdaj tako zgodilo, kot je usojeno, vrnil bi se gotovo in ko se vrne, bo ves njen in sreča brez konca . . .

Tako gledajo izpod odeje v okno jasne oči in iščejo bodočnosti. Dan se budi nad mestom. Trudnost in zaspanost legati nad zaljubljeno glavico, polno mislij. Težko je, ko jih ni komu povedati, dokler ne vstane Magda, a to šele ob osmih, če bo razumela, kako je to, ko je tako težko, komu dopovedati. Sladek spomin šepeče lepe besede, tiha fantazija kaže lepe prizore . . . Bolj in bolj se oddaljuje godba in šum, bolj in bolj izginjajo pari, le njegove globoke besede je čuti še od nekod . . .

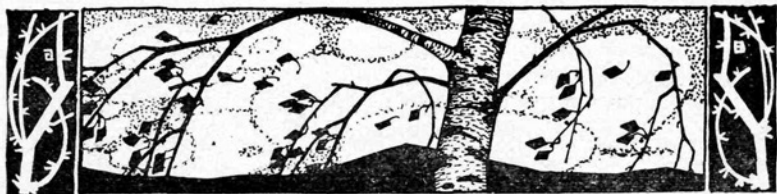
„Ah, kako sem srečna, kako te ljubim“ šepeče Emica v odejo, a že se oglašča zopet glas tete Eme i usojeno . . . A vrne se, vrne nesrečen, k meni se vrne, in sprejemem ga da bo čutil mojo ljubezen in bo srečen, kot bom srečna jaz . . .

Solza se je prikradla v oči, v jasne oči in je zdrknila po lici na vzglavje . . . Bila je prva. Prišla je težka misel . . . In morda bom nekoč kot teta peljala mlado deklico na ples in se bovi vrnili domov in bo ona vsa zaljubljena, nemirna, polna tesne

sreče, in ji bom povedala povest, kot mi jo je povedala teta Ema, kot jo je teti Emi povedala teta Emanuela, in jo svarila: da je tako usojeno, ker je tako zapisano . . .

In zdrknila je solza za solzo, težka je postajala duša, kajti glavica je bila vroča in polna mislij . . .

„In vendar ga ljubim,“ je rekla Emica popravila si je glavico na mokrem vzglavju, v srce je prihajalo nekaj lahkega, tolažilnega, kot da so ležale tam te solze in so morale ven, da je zdaj lahko pri duši; da lahko zopet znova začne vse po vrsti, od večera dalje, ko ga je ugledala dalje med pari, med barcarollo čez valček do ločitve, do poti domov, do tetine povesti. In od nikoder ni spanca v utrujeno glavico, kajti kot sanje je taka noč, polna veličastne pesmi, brez konca in začetka in vse hiti visoko do neba, da iščejo v daljavi nekaj oči in ne vidijo nič ker ne vedo, kaj iščejo . . . In zopet gledajo izpod odeje jasne oči, jasneje kot preje, izkopane v solzah in sanjajo naprej . . .

MILAN PUGELJ:

ZVESTOBE, LJUBICA!

Daj mi zvestobe ljubica,
trdne vere mi daj,
da se umiri srce nemirno,
da duša mirna bo kdaj.

Glej, v teh nejasnih dnevih
ne morem živeti več,
ne morem živeti, moram umreti
v dvomih sovražnih trpeč . . .

JANKO LAVRIN:

LUČ, KI JE KAZALA PRAVO POT . . .

topilo je pred mene Življenje s svojim krutim, neusmiljenim obličjem in govoril sem mu:

„Pokaži in razloži mi, kaj si ti in kaj je človek.“

Življenje mi je molče namignilo; šel sem za njim. —

„Poglej in povej mi, kaj vidiš?“

„Grozno temo povsod . . . v to temo zavito ostudno močvirje — velikanska strma gora kipi iz njega, na gori pa zija tisoč in tisoč prepadov v črno noč“ . . .

„Ne vidiš ničesar v močvirju?“

Pogledal sem natančneje in prestrašil sem se. Opazil sem, da v tej temi in po tem blatu blodi brez vsakega cilja nešteta množica . . .

„So to v resnici ljudje?“ sem vprašal Življenje, ker zdelo se mi je nemogoče in neverjetno, kar sem videl.

„Pojdi z menoj tja in prepričaj se!“

Stopil sem v močvirje. S strahom in poln studa in pomilovanja sem zrl na ta nesrečna bitja — pokopana v večnem blatu, večni temi . . .

„Ni nikakega izhoda iz tega groznega kraja?“ sem vprašal zopet Življenje.

„Da, je izhod . . . Jediní izhod je, ki pelje prek te strme gore, toda na nji je preveč težav in nevarnosti; zato si nikdo ne upa na pot. Mesto da bi si pribojevali z nevarnostmi in trdom svetlobo mesto teme, in duhteče vrtove, kjer sije solnce in zori krasno sadje, mesto smrdljivega močvirja, ostanejo ljudje rajši večno tam, kjer so . . . In kaj jim pomaga vsak izhod?! Saj nimajo nikake potrebe po nečem boljšem, saj se počutijo tu dobro in niti enemu se ne sanja, da bi bilo lahko kje drugače“ . . .

In zasmilili so se mi takrat v dno duše vsi oni, ki so tavalí po temi in blatu. Zasmilili so se mi in začutil sem v sebi naenkrat nadčloveško moč.

„Povej mi,“ rekel sem Življenju, „jih lahko vsaj nekaj rešim in izpeljem od tod?“

„Zakaj jih hočeš rešiti?“

„Žal mi jih je in smilijo se mi, ker so moji bratje“ . . .

„Dobro! Vzemi to svetilko in pojdi k njim,“ je odgovorilo Življenje z glasom, ki je izgubil vso prejšnjo osornost: „ta svetilka ti pokaže pot, kod jih moraš voditi . . .“

Luč je poslala svetel žarek v večno temo, toda okrog se je zbrala le mala peščica ljudi. Nekateri so se vstrašili, večina se pa niti zmenila ni; ljubili so temo . . .

Daleč po močvirju se je razlegal glas:

„Luč, ki vas izpelje iz teme in blata tja, kjer sije solnce, kjer se razširja prijeten vonj cvetic in zori krasno sadje . . . Na pot! Na goro!“

Zasmejali so se vsi in govorili: „Saj niti ne vemo, kaj je to, o čemur govoriš! Mi smo tukaj zadovoljni. Ne potrebujemo ničesar drugega kakor to, kar imamo . . .“

Drugi so hoteli pokazati svojo modrost z besedami: „Naša sveta dolžnost je, da ostanemo tam, kjer so živeli, naši pradedi, dedi in očetje . . .“

Nekaj se jih je vendar hotelo podati na pot, večina iz radovednosti; le malo je bilo takih, ki so čutili res potrebo po nečem boljšem . . .

Opazili so jih pa oni, ki so tam ostali in zastaviti so jim pot: „Ne, mi vas od tod ne pustimo. Kjer smo mi, tam morate tudi vi ostati. Ne greste nikamor!“ . . .

Zgubili so mnogi pogum in ostali v temi . . . Z veliko težavo so jim nekateri ušli. Ko so pa uzrli ko nebo visoko in ko stena strmo goro, katero bi morali prekoračiti, so skoro vsi obupali; zbal so se težke poti in vrnili so se nazaj . . .

Malo, zelo malo jih je imelo toliko poguma, da so nastopili res pot na skalnate pečine.

Z največjimi, težavami smo plezali počasi, počasi navzgor . . .

Vetrovi so zabučali od vseh strani in skušali ugasniti svetilko, ki je osvetljevala pot med strmimi prepadi. Gorje onemu, ki je izgubil svetilko izpred očíj! tisoč in tisoč brezen mu je odprlo željno svoja žrela nasproti . . .

Pot je bila vedno bolj težavna, vedno bolj strma . . .

Naše število se je manjšalo pri vsakem koraku. Naleteli smo tu in tam na krvava trupla padlih, ki so se podali že pred nami na isto pot in na njej omagali . . .

Silen orkan je razsajal z vso svojo močjo okoli nas in njegov svišt je zvenel v naših ušesih kakor mrtvaška pesem . . . Iz daljave nam je bobnel grom naproti . . .

Z vsakim korakom je postajala pot bolj nevarna; vrh pa je bil še daleč, neizmerno daleč . . .

Utrujeni do smrti, s krvavim potom obliti, vstavili so se vsi do poslednjega . . .

„Ne, ne gremo več dalje . . . Ne moremo . . . Ostanemo rajši tukaj, če prav poginemo. Ah, mi nesrečneži! Zakaj smo se dali zapeljati goljufivim besedam! Zakaj nismo ostali tam kakor drugi, ki niti ne sanjajo o težavah, katere smo morali prestati . . .“

Sedaj ne moremo več nikamor in poginemo tu . . . Ti, zapeljivec, ti si kriv naše nesreče, ki si nas izpeljal od tam, kjer nam je bilo dobro . . .“

Bolelo me je to očitanje tako, da sem izgubil vso ljubezen do njih! Hotel sem jih zapustiti in korakal sem s svetilko sam naprej . . .

„Kam?! Ne greš dalje! Kjer poginemo mi, pogineš tudi ti!“ zaupili so divje vsi naenkrat in obrnili svoje zverinske poglede v mene . . .

Nisem se jih vstrašil. Vedel sem, da nima nikdo izmed vseh toliko moči, da bi me mogel zadržati, stal sem tudi višje kakor oni . . . Obrnil sem se zaničljivo k njim in vzkliknil: „Ostanite in poginite sami, kjer ste! Drugega niste vredni . . .“

Hitel sem dalje . . .

Zdajci pa zaslišim za seboj glas Življenja: „Kam hitiš? Ne vidiš, da ti, katere vodiš, tukaj omagujejo? . . . Nočeš jim dajati poguma? Nočeš jim pomagati? . . .“

„Ne! V blatu in temi so rojeni in drugega ne zaslužijo, kakor da tam poginejo . . .“

Hočem iti sam dalje, popolnoma sam, da bom le daleč od njih, ker spoznal sem jih in moram jih sovražiti in zaničevati . . .“

Komaj sem to izgovoril, mi je vgasnila svetilka in obdala me je neprodorna tema sredi klečij in prepadov . . .

Sedaj se je oglasilo zopet Življenje z glasom grozovitejšim kakov grom:

Stoj, nesrečnež! Ne pojdeš dalje, ker ne zaslužiš! . . . Nisi se skazal vrednega zaupanja, katero sem imelo v tebe. Vedi: v svetilki, ki ti je edina kazala pravo pot, je gorel plamen ljubezni in pomilovanja do bližnjega . . .

In ti si začel svojega bližnjega sovražiti in zaničevati samo zato, ker imas več moči in stojiš višje od njega, mesto da bi ga tem bolj pomiloval, ljubil in mu skušal pomagati . . .

Ne pojdeš dalje! Vgasnil si sam plamen in ti si prvi, ki pogine — v temi! . . . “

r—r:

SLIKA.

Snežna odeja je precej na debelo pokrivala počivajočo zemljo. Mrzel veter je pihal, drvil oblake ter z njimi zakrival blede luno, tuintam se je zaril v snežno odejo, vzdignil oblake snežink ter jih drvil pred seboj, tvarjajoč po klancih globoke zameti.

Lahko, poletno ruto krog vratu in prek prsij, drhtelo je mrazu mlado dekle ter potrkavalo na majhno, dobro zapaženo okno. „Slišite? odprite!“ Stanovalci so imeli dober spanec, precej je trpelo, predno jih je vzdramilo v presledkih se ponavljajoče trkanje in klicanje. „Kdo pa je kaj bi rad — ha?“ oglasil se je zaspan moški glas. „Prosim, pojdite k nam, mama so me poslali, otroka sta umrla, pridite ju pogledat.“ „Kam pa? — Pridem jutri!“ Ne, ne, še nocoj, je že tri dni, kar sta umrla, jutri ju moramo pokopati!“ „Ali niste mogli poprej priti, zanikrneži grdi, kam pa naj grem, čegava si?“ „Matjakova tam v Zakotju.“ „Kaj — Matjakova, ali je tista deklina tam tvoja sestra, je njen otrok umrl?“ „Da, dvojčka sta bila.“ „To še tudi, da bi vas —“ Daljno govorjenje se je izpremenilo v nevoljno, delj časa trajajoče godrnjanje; starec je poiskal iz zapečka obilne zimske škornje, lezel je v obleko ter se zavil v do gležnjev in visoko čez ušesa mu segajoč kožuh. V žep je še vtaknil tanko sklenico črnila, kos papirja pa peresnik. Čez par trenutkov sta gazila on in dekle po slabo shojeni stezi. Pot je držala navbreg in navzdol. Tuintam je bil sneg kar pobrisan s pota, tuintam je bilo zopet treba prek globokih zameti. Veter je pojenjal, le zdaj in zdaj jima je še zabrusil kopo snežink v obraz. Kmalu je nastala noč popolnoma mirna. Niti eden glas ni motil zimske nočne tišine, ko sta pozna potnika dospela iz gostega, smrečnatega gozda na majhno rogovilasto planoto, kjer se je na njenem robu mogla

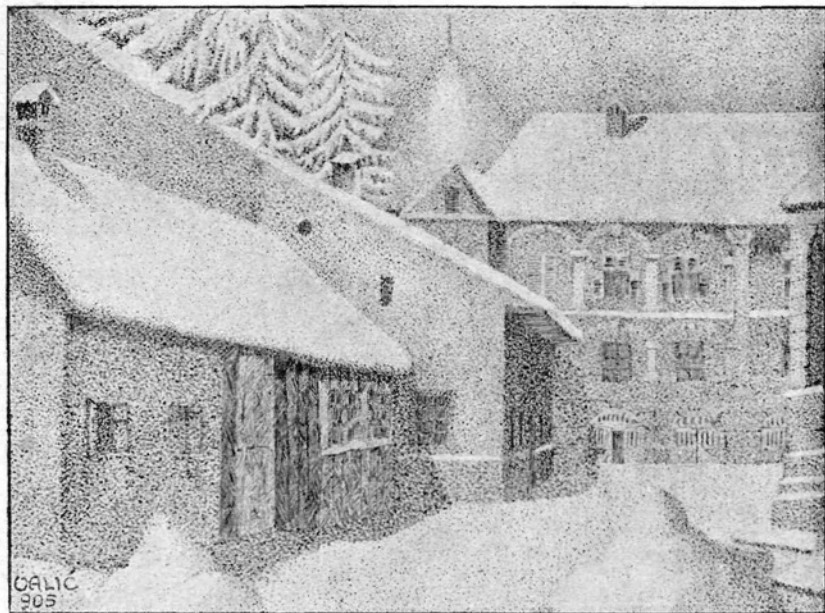
nekoliko razločevati na stara drevesa se naslanjajoča, na eni strani že v se zlezla koča. Izmed raztrganih oblakov je posvetil mesec ter razsvital kočo ob gozdnem obronku in njeno tiho okolico. —

Iz-za ogla je stopila možka postava ter se vračala v hišo mrmrajoč: „Vrag vzemi ta mrz!“

Par hipov pozneje stala sta mrtvaški oglednik in Matjakovo dekle pred kočo. Vrat ni bilo treba odpirati ampak odvdigniti le od vhoda par surovo zbitih desek. „Matjak, prižiži luč, da vem kam stopiti!“ „No, si vendar prišel,“ oglesi se osoren možki glas, „luči nimamo — prinesi tresko — Treza!“ Dekle, ki se je ravnokar vrnilo, pobrskalo je na ognjišči v žrvjavi ter zanelo tresko. Slaba, plapolajoča svetloba je obvisela za trenutke na zevajočih oknih brez šip. Luknje so bile zadelane z umazanim papirjem ali pa zamašene s starimi cunjami. Na klopi ob ognjišču je ležala raztegnjeno stara Matjačka; obrnila se je k steni, ne meneč se za prišleca. Dekle je posvetilo s tresko v kot, kjer je počivala tresočega telesa njena sestra, pokrita z raztrgano obleko in capami, na kupu slame in listja. „Kje imaš otroka?“ vprašal je z nevoljnim glasom oglednik. „Sem posveti, Treza,“ dejal je Matjak, kazoč v nasproten kot na dvoje nagih, s capami le na pol pokritih otroških teles. „Kedaj sta se rodila?“ „Danes je pet dni, sedaj pa napravi hitro, dosti dolgo že bakaš?“ Oglednik se ni zmenil za te besede, odvzel dekletu pojemajočo tresko, utrnil jo ob ilovnatih tleh ter se sklonil k mrtvima dvojčkoma. „Matjak! kaj ste napravili z dečkoma?“ „Kaj — kaj bi napravili bili — nič umrla sta, pa je dobro!“ Kdo ju je zadavil?“ „Strela, kaj bi ti rad?“ „Kaj je rekel?“ zahreščala je Matjačka na klopi ter se vspela kvišku. „Kdo ju je zadavil!“ je viknila v kotu mati ter se kot mačka prežeče dvignila iz cap proti obdožitelju, a v prihodnjem trenutku je vsled preneglega napora stokajoč omahnila nazaj na ležišče. — „Matjak! pri miru, ali pa —“ Matjakove pesti so bile nakrat iz preteče lege, na obrazu mu je pa vstala besnost, divje je zaškrtal z zobmi, stopivši par korakov nazaj od pretečega orožja v roki mrtvaškega oglednika. Matjačka je glasno sopla, pol stoji, pol sede na klopi. „Jutri spravite otroka v kostenjak, pokopali ju bodo pozneje.“

„Ali ste razumeli? Izgovorivši te besede je butnil oglednik ob prislonjene dveri, da so odletele v stran, vrgel tlečo tresko na tla ter odšel v mirno, mesečno noč. Škrtanje z zobmi in divja kletev iz koče ga je spremljala.“

ALBIN PREPELUH:

ZMOTA.

oč. Vreme je grdo. Posamezni, črni oblaki se pode po nebu. Časih se vlije ploha. V dalji grmi votlo. Lunin svit tupatam prodere oblake in tedaj je videti, kakor bi se razpočila med oblaki žareča bomba. Čuden prizor.

Gorka zima brez snega. Deževna doba začetkom decembra. Ceste polne blata, umazane luže se svetijo v bližinah cestnih svetilk. Trotoarji so

nesnažni.

V veliki hiši so velika okna prvega nadstropja sijajno razsvetljena. Neko zabavno društvo ima danes svoj ples. Gospodje so prišli v frakih, lakiranih črevljih, s široko odprtimi telovniki, da se svetijo bele srajce že iz dalje. Gospe in našemljene gospodične so prišle v svetlih in rožastih toaletah, primerno dekoltirane in izzivajoče šumeč v težki svili.

Pred hišo stoji vrsta izvoščekov. Trudni konji mole glave k tlom, otepajo sempatja s pristriženimi repi okolo sebe. Izvoščeki spe na kozlih svojih kočij, zaviti v kožuhe in kimajoči s svojimi širokimi, neokusnimi cilindri na glavah.

En sam izvošček stoji na trotoarju in gleda v nebo. Prikazal se je svit lune, razbit in razdrapan med temnimi oblaki. Čuden

je ta svit, različne barve se spajajo druga v drugo . . . Kakšen kontrast!

Približal se je počasnih, lenih korakov svojemu sosеду. Obstal je pred lučico, skrivajočo se za zamazanimi šipami. Onemogel blesk luči je padel v njegov obraz, rdeč in z mozoli pokrit obraz. Ta izvošček je bil za gotovo velik pijanec . . .

Izpregovoril je z hripavim glasom:

„No — Anton!“ . . .

Izvošček na kozlu je spal dalje.

„Spiš,“ je nadaljeval z glasom, ki je bil poln zaničevanja.

„Uh, kak zaspanec si. Poglej, kako plešejo, dasi je skoro že jutro!“

Anton se je začel pregibati in si mēti zaspane oči. Obrnil se je proti vzhodu in je videl za oblaki neko sanjavo svetlobo. Pešal je počasi svit lune in oblaki so šli proti severu.

„To je grdo,“ je rekel počasi z zaspanim glasom, „da nas puste čakati tako dolgo. Pravijo ti, pridi po nas ob eni uri in sedaj je skoraj že tri in oni plešejo še vedno.“ Obmolknil je in se ozrl v razsvetljena okna. Godba je igrala poskončnice, zvenketali so kozarci in za okni so švigale semintja nerazločne postave.

Oni pa je nadaljeval:

„Sinoči nas je gospod Mramor napadel v občinskem svetu. Si že čul? Ne? Po celem mestu že govore o tem. Pravi, da imamo previsok tarif!“

„Tako?“ je rekel Anton in še vedno gledal v okna.

„Norci! Pravil je gospod Mramor, da računamo, kakor se nam pač poljubi. Zahteval, da se nam določi nov, zmernejši tarif. Lopov je ta gospod Mramor! Da! Če nima denarja, da bi plačal izvoščeka, pa naj gre ali pa se vozi z električno. Kako misliš o tem, zaspani bratec? Ne misliš nič? No — pokazati se moramo, upreti se moramo da bo videl ta gospod Mramor, kaj zmoremo! . . . Kaj misliš ti, Valentin?“

Valentin je naglo skočil z kozla, napravil je nekaj korakov po trotoarju in zdehal, zavijoč se znova v suknjo.

Položil je prst na čelo, počasi je odpiral usta in modro je odgovoril:

„To je vse skupaj nič! Takole je. Izvoščeki nismo hoteli voliti Mramorja v občinski svēt, ker je tepec. Sedaj se hoče maščevati.

Anton mu je segel v besedo:

„Ali misli gospod Mramor, da bodo tudi naši konji kdaj — politiški?“

Valentin se je smejal tej misli in Anton je nadaljeval nemoteno čez nekaj časa.

„No — ali vkljub temu bo moral hoditi gospod Mramor peš, če ne bo hotel plačati, kakor mi hočemo. Naj ga le dobim enkrat, pa mu pokažem, da ne žive naši konji od oblanic in mi od suhega kruha!“

„Pa, zakaj plačujemo davek?“ se je čudil Valentin. „Če človek zasluži časih malo več, že so mu nevoščljivi.“

Po stopnjicah je prišlo nekaj gospodov, zavijajočih se tesno v suknje in nekoliko dam. Šumno so se poslovili drug od drugega. Nekateri gospodje so bili razposajeno veseli, a dame večinoma zaspane in zdehajoče. Čez hip je drdralo v noč dva para kočij, da je glasno odmevalo po tlakovani cesti.

Na pragu hiše pa je ostal še en gospod; nekoliko zgrbljen je bil, z motnimi očali na krivem nosu. Zaspano se je oziral po ulici gor in dol in nestrpno je mencial z nogama. Zavijal se je v lahek površnik in godrnal nad grdim, blatnim vremenom. Njegove kretnje so bile podobne kretnjam človeka, ki je baš nepremišljeno zapravil ves svoj denar.

Anton je stopil k njemu.

„Želite, milostljivi gospod, voz?“

Možic ga je ves začuden pogledal. Pomišljal je nekoliko, oziral se je po nebu in rekel naposled z neodločnim glasom:

„Ali ste mar prosti?“

„Dà, gospod! Tričetrť ure gotovo!“

„V K . . . sko ulico, številka 69!“

In posadil se je komodno v voz. Zadrdrala je kočija po blatni cesti, da je škropila umazana voda izpod koles.

„Bom čakal tam na to jaro gospodo!“ je mislil Anton sedeč na kozlu in držeč malomarno vajeti v roki. „Naj tudi oni malo počakajo. A ti dragi moj gospod zgrbljenec, si boš zapomnil gospoda Mramorja. Gotovo si ga boš zapomnil. In to je previsok tarif! V K . . . sko ulico številka 69 za dve kroni, ponoči in v takem nesnažnem vremenu! Gospod, ti si šel na ples, zapravil si kdovekoliko . . . in temu se pridružuje še nedostojni govor gospoda Mramorja! Štiri krone boš plačal . . . To ni mnogo!“

Tako je modroval izvošček na kozlu. Zagledal je zadnji trenotek dve ženski, ki ste tekli na nasprotno stran ceste. Trenotek še in zgodila bi se nesreča.

„Taka je ta svojat nicotna,“ se je jezil glasno. „Nastavljajo nam zanjke, kjerkoli le morejo . . . Vražji je moj poklic!“

Enakomerno je tekel konj, težki in trudni so bili njegovi koraki, da so kopita glasno topotala po trdem in zverženem tlaku.

Nakrat se je kočija ustavila. Skozi okno je pogledal zaspan obraz z nanosnikom na krivem nosu. Vskliknil je hripavo.

„Tu je številka 69,“ je pripomnil izvošček.

„Motite se; tu je številka 36! Do konca ulice . . .“

Čez par sekund se je ustavila kočija pred številko 69. To je bila petnadstropna, skoraj ogromna hiša z širokim vhodom, zidana v renesančnem slogu.

Izvošček je sedaj skočil s kozla in hitel odpirati vratica kočije.

„Številka 69!“ Priklonil se je in se obenem s prsti dotaknil roba svojega nerodnega cilindra. Gospod je stal pripognjen v kočiji in nečesa iskal. Pridušeno je klel in nerazločno govoril.

„Dajte mi užigalice!« je zarežal v izvoščeka.

„Nimam užigalic.“ Tipal je izvošček po žepih in iskal užigalic. Ni jih imel. Skrbno je vprašal:

„Ali ste morda kaj izgubili?“

„Iz žepa sem vzel listnico in pri tem sta mi zdrsnila dva cekina iz roke. Prokleta . . . in sedaj jih ne morem najti.“

Gospod je srdit izstopil. Oba z izvoščekom sta iskala nekaj časa po kočiji, a ker je bila tema, nista našla ničesar.

„Potrpite eno samo minuto . . . Skočim v svoje stanovanje po užigalice . . . Denar moram dobiti . . . Prokleta reč!“

In naglo je izginil v veliki veži.

Tisti trenotek pa se je razjasnilo izvoščekovo čelo. Ves je trepetal nenavadnega razburjenja, ko se je nemirno parkrat ozrl po prazni in temni ulici. Po bliskovo je skočil na kozla, udaril parkrat z vso silo po konju in kočija je naglo oddrdrala dalje, zavijala se je počasi v temo iz katere so blestele v kratkem le še dve lučici pritrjene ob straneh kočije . . . Vedno bolj se je oddaljeval topot konjskih kopit . . .

Takoj pa se je prikazal na pragu velike veže tudi grbasti možic z nanosnikom na krivem nosu. Po prstih je naglo prekorčil ulico, boječ se, da ne onesnaži svojih lakiranih čeveljčkov. Obstal je na nasprotni strani pred nizko hišo in smejoč se, je gledal za ubeglim izvoščekom, ki je že zavijal v stransko ulico.

„Ta izvoščekova ideja bila bi imenitna,“ je mrmral smehljajoč se zadovoljno neprestano, „če bi jaz v resnici izgubil dva cekina!“

In izginil je v hišo.

Nebo so prepregli oblaki, črn in temen je bil sedaj nebesni svod vsepovsod. Zagrmelo je votlo in že čez kratek trenotek se je vlila ploha.

J. E. RUBIN:

BOJ.

To bil vihar, to bilo valovanje
je celo noč; valovi bokali
so se v gore, vetrovi jokali
so se na glas. Kot tugepolne
sanje

je bilo vse, kakor noči igranje
a jambori škripali, pokali
so in bregovi skalni stokali,
ko bil je boj na njih, pretep,
metanje . . .

Na nebu zarja jasno jutro javlja,
visoko je nebo in jasna plan,
v nji solnce zmago nad nočjo
proslavlja.

Ob bregu ribič čoln razbit
popravlja:
„Hm, to divjal orjak si ocean
da vrgel spet en biser si na dan.“

Z. K.:

ZLATA PRAGA.

Oživo se spominjam dneva, ko so se moje noge prvokrat dotaknile praških tal. Deževen dan je bil, megla, ulice blatne. To je „zlata Praga?“ — mi je prišlo na misel in moje oči so bile razočarane. Ali — posvetilo je solnce drugi dan, modro nebo se je raspelo nad mesto, sto stolpov se je zlatilo v solncu, oživila je Praga v celi svoji krasoti.

Zlata Praga, kraljevska Praga! Ponosa polno je to ime, veličastno slavno — ali tudi tragike je mnogo v tem nazivu. Nekdaj ponosna glava slavnega kraljevstva, — je moralo pretrpeti mesto tudi vse težke udarce zgodovine, s kterimi je pestila narod tega kraljevstva. Mnogo, neopisljivo mnogo je moral pretrpeti ta narod — ali vse je premagal in pretrpel junaško. Danes stopa v prvih vrstah evropskih narodov — a glavno njegovo mesto, glava kraljevstva pripaja neumorno stari svoji kraljevski slavi, prirodni krasoti in zgodovinskim spomenikom tudi vse velike pridobitve modernega razvitka in napredka.

Praga nudi že po svojem položaju in po prebogatih zgodovinskih ostankih zanimivega užitka vsakemu tujcu, ki jo obiše. Eno najkrasnejših mest srednje Evrope, je znana po svoji lepoti in tipičnosti po celem svetu a nam Slovanom je to srce češkega naroda posebno milo. Posebno nam na jugu, je Praga glasna in krasna priča, kako premaga energično in neumorno delo, žilavo rodoljubje in zvesta požrtovalnost slehernika, vse zapreke, pretrpi vse udarce, stori mogočim nemogoče. Sijajen vzgled nam vsem je, kako se razvija in napreduje glava kraljevstva majhnega ali vztrajnega naroda.

Malo desetletij je temu, ko je nosila Praga še nemško masko, ko je inteligenca po ulicah razgovarjala nemško, ko ste bili posebno trgovina in industrija, ti glavni žili vsakega naroda, skoro popolnoma v tujih rokah. Zdaj se je spremenilo to temeljito; mlačneži so se zavedli svojega pokolenja, brezbrizneži so se lotili dela in danes češki obrt, češka trgovina čim dalje močnejše raste in si pridobiva temelja ne samo doma, ampak tudi v tujini: na Ruskem, na Balkanu, v sami Nemčiji. Čehi so razumeli, kaj jih more rešiti pred navali močnega, bogatega nasprotnika: le lastno socijalno blagostanje. Malo koristi narodu, če je še tako telesno krepak in mnogoštevilen, če morajo njegovi sinovi služiti tujcu, delati v tujih tovarnah, v tujih službah služiti kruha. Če si denarno odvisen od tujca, ne moreš trditi, da si moralno samostojen. Ne moreš živeti niti brez želodca, niti brez srca. To so uvideli Čehi, na njihovo srečo, zelo hitro in skušali so v prvi vrsti pridobiti si materijelno neodvisnost, osvojiti si kapital in vzbujati z njim podjetnost. Tovarne, velika podjetja, so rasla iz tal in z njimi je rasla njihova moč in njihov upliv. In kjer je zadoščeno prvi skrbi za kruh, tam je tudi hvaležnejše polje za povzdigo narodne prosvete, splošne omike in vseobčega duševnega napredka.

Naše slovenske dežele se z železnicami in drugimi prometnimi sredstvi vedno bolj odpirajo svetu. Pazimo, da nas oni, ki bodo prihajali k nam, ne najdejo nepripravljene. Res, tudi s tujimi podjetji, se pospešuje blagostanje najširših in najubožnejših vrst našega naroda. Ali mislim, da ni naš poklic, biti le dober sluga — drugim.

Toda — nazaj k Pragi!

Mislím, da bo obširnejši popis Prage, — tako nekak obisk v duhu — zanimal mnoge — in da ne bo brezkoristi.

PRAŠNÁ BRÁNA.

Na levo vodi široka elegantna ulica: Příkopy — prekop; ta je nekdanj globoko opasal staro mesto in ga delil od novega. Danes so prekopi zasipani, stari trdnjavski zidovi sesuti — a nad njimi gospodari veselo novo življenje. Příkopy so nejelegantnejša ulica v Pragi in — najbogatejša; glavne praške banke imajo tu svoje palače in komptoare. Ena krasnejša in sijajnejša stavba se reda do druge. Posebno impozantne so palače Živnostenske in Deželne banke (v češki renesansi), palača kavarne „Corso“ (v nemški renesansi), barokna fasada palače grofa Sylva-Tarouce in renesansna palača bratov Haas. Vmes elegantni hoteli, velike kavarne, razkošne prodajnice. Tu ima bogati nemški praški živelj svoje središče (imajo tukaj tudi svoj „nemški dom“). Klub češki neumornosti in vztrajnosti drže Nemci še vedno veliki del tukajšnjega kapitala v svojih rokah, ali umikajo se Čehom korak za korakom. V ti ulici se sprehajajo zvečer tukajšnji Nemci, nemški burši, bogate — in kar je res je res — lepe židovke. Židov je tu v Pragi skoro 20.000, vseh Nemcev nekaj čez 30.000.

Idemo dalje — kraljevi pogled se razprostre pred nami: pred našimi očmi se polagoma dviga širok trg, ki tone zvečer v luči neštevilnih električnih obločnic, na vrhuncu ga za vršuje počez dostojno ogromna palača. Vaclavske náměsti (trg) — je eden od največjih in naj-

Naši z juga prihajajo večina preko Dunaja in Brna v Prago na državni kolodvor. Nekoliko korakov dalje po Hyberski ulici — in evo nas pred najlepšim vhodom v „staro mesto“, pred Prašnom branom (smodnikovim stolpom). Nekdaj je bilo celo staro mesto obdano s čvrstimi utrdbami in prekopi. Od celega zidu, utrdb in od 13 vrat, ostale so samo še dvojca, ta čudoviti stolp sezidan v slogu tako imenovane pozne gotike, iz dobe Vladislava Jagiellovića (1475—84). Visoko se vzpenjajo plemenite gotike linije, prepletene in okrašene z bogatimi ornamentami. Eden od zadnjih ostankov kraljeve preteklosti. . . . Nekdaj je bil tu v bližini kraljevi dvor, dokler ga niso postavili na Hradčanih. Pozneje je bila v njemu nameščena kadetska šola, to so podrli in zdaj je celi velikanski prostor parceliran, dvigajo se krasne moderne palače a vse bo nadkrilila čez leto dni reprezentativna palača mesta Prage, ki se je že začela zidati.

MÚZEJ KRALJESTVA ČEŠKEGA.

lepših trgov cele Evrope; dolg je 682 m., širok 60 m., sedež češke trgovine. Okičen je na vrhu z ogromno štirivoglato stavbo z veliko zlato kupolo — deželnim muzejom z veličanstvenim panteonom. Razun muzealnih bogatih zbirk nabaja se tukaj tudi velika muzealna knjižnica z lepo in prostorno čitalnico, ki je vsakemu zastoj pristopna. Tu je že mnogi ubogi študent v krutih zimskih dneh našel topllega zavetja, kjer je mogel mirno — po češkem načinu — neumorno in vztrajno piliti za svoje izpite . . . Tu je zaposlen tudi znani prijatelj Slovencev, vrli Jan Lego, častitljiv, sedemdesetletni starec, ki je mnogo pisal in predaval po čeških listih in v čeških društvih o nas Slovencih, o naših lepih krajih, o našem jeziku, naših pesnih, običajih in lastnostih. Mnogo slovenskih dijakov je našlo v njemu plemenitega in ljubeznjivega svetovalca.

Na obeh straneh Vavčarskega namēsti, vrste se impozantne stavbe; tako palača Assicurazioni Generali, palača ljudske banke (v modernem slogu od znanega arhitekta Kotēre), palača kavarne Metropol (v češki renesansi s slikama slavnega češkega narodnega slikarja Aleša) in ozka, visoka hiša tiskarskega društva „Politika“, ki ima včasih z inserati po 60 in več strani! Številka stoji le 2 krajcarja, vendar žal! vsebina ni posebno vzorna. Poročila iz sodnijskih dvoran so obširna in krvava romanova priloga pa v slogu znanih kričečih romanov, ki kvarijo po velikih mestih z grofi, baroni, strašnimi in napetimi dogodki kuharicam fantazijo.

Ako gremo v smeru Prikopov dalje, stopamo skozi elegantno Ovocno (sadno) in Ferdinandovo ulico. Tudi tukaj se osredotočuje bogato trgovsko življenje, krasne stavbe in bleščeče prodajalne. Vsako leto izgine tu ktera od starejših, neuglednejših hiš in na njenem mestu zraste nova impozantna četverokatnica z moderno efektivno fasado. Že bolj proti koncu Ferdinandove ulice stoji ogromna, visoka ali drugače popolnoma preprosta stavba z lakoničnim napisom v obeh deželnih jezikih: Češka hranilnica. To je najmočnejša trdnjava Nemcev v Pragi in na Češkem sploh, tukaj se je desetletja in desetletja kopičil nemški in češki kapital — ali upraviteljstvo je v nemških rokah. Vsako leto izda hranilnica ogromne svote v podporo nemških podjetij, društev, šol i. t. d. Vztrajno klubuje vsem navalam Čehov, ki so po pravici ogorčeni, da se bogatstvo nakopičeno tudi — in morda po večini — iz njihovega denarja, uporablja njihovi narodnosti le v škodo. Hranilnica je najbogatejši denarni zavod na Češkem. — Kdo bi se ne spomnil tu na našo kranjsko hranilnico! A pri nas

je razmerje med tem od koga je dobiček in komu v korist se ta dobiček vporablja, še bolj kričeče.

Cez ulico na koncu Ferdinandovke se dviga v ponosni plemeniti renesansi Narodni divadlo, češko narodno gledišče, dom češke drame in opere. Čehi jako ljubijo gledišče. Ni ga naroda, ki bi rajše obiskoval gledišče, kakor Čehi. Razun Narodnega gledišča je v Pragi po predmestjih še polno drugih malih gledišč, in skoro vsako društvo — v Pragi jih je preko tisoč! — ima tudi

NÁRODNÍ DIVADLO.

po parkrat v letu diletantske predstave svojih členov. Po Češkem potuje cela vrsta potujočih igralnih društev in vsako večje mesto ima svoje zidano gledišče; v Brnu, v Plznu in v Budějovicah je opera. Opera praškega Narodnega divadla je svetoslavna, pa tudi drama je uzorna, inscenacija vselej sijajna, igralci umetniki. Vsako sezono nastopa v Pragi veliko število slavni gostov, osobito slovanskih, pa tudi vsi znamenitejši francozki umetniki so gostovali na čeških deskah.

Čehi so hladni in praktični ali za gledišče so vedno polni navdušenja. Vsa gledišča, tudi predmestna in diletantska so vedno nabito polna, skoro vsaka branjevka ima svoj stalni sedež v gledišču — vsaj v predmestnem. In če tudi Čehi denar ne sipajo radi, — če greste po ulici bode te največkrat slišali besedo peníze: denar, — kar se tiče gledišča niso skopuhi in vsak čevljarji učenec si odtrga par krajcarjev, — da sme stati po enkrat na teden visoko na vroči in zaduhli galeriji. Igralci so jako popularni in tudi umetniki tretje in četrte vrste predmestnih gledišč igrajo veliko vlogo tudi v privatnem življenju med občinstvom. Narodni divadlo je sezidano iz nabranega denarja. Od l. 1868—1881 se je zidalo in ko je bilo poslopje že postavljeno, je izgorelo pred prvo predstavo . . . Gledišče je bilo že okrašeno s slikarijami, na strehi so stale dve impozantni trigli (rinski vozovi z dvema kolesi in tremi konji), vse je požar uničil. In že čez eno leto dni je bilo nabrano 3 milijone goldinarjev. Take požrvalnosti ni zmožen vsak narod.

Čehi ljubijo gledišče in — glazbo. Čeh je rojen muzikant, to je znano tudi pri nas. In vendar preseneti človeka, ki se mudi malo dlje v Pragi ogromno število godb. Po leti ob nedeljah igra v vsaki gostilni glasba, na vsakem dvorišču, kjer raste pet operušanih drevesc je vsaki drugi večer vrtni koncert in posebno pogreba ne vidite zlahka brez godbe. Na nas, ki tega nismo vajeni, deluje to večkrat naravnost komično. Vsakega „mistra“ mojstra-čevljarja ali krojača pokopljejo s pompozno muziko. In redke so gospodične, ki se ne bi bile enkrat vsaj par mescev pripravljale in učile za — operno pevko.

(Dalje prih.)

KSENIJ VERIN:

PESEM BEDNIH.

Obrazi naši so vam znani
in znan vam je njihov izraz!
a vi, z bogastva gloriojo obdani,
kaj brigate se vi za nas!?

Poznate roke, žuljev polne,
ki dela reši jih le smrt,
poznate ljud, ki vse vas kolne,
ko v nas vzkipi brezmejen črt?

Ravnajte z nami po človeško,
in blagoslavljal vas bomo vse! —
Spoznajte vendar, da je težko
življenje ubijati vede . . .

Razpisujemo danes

prvi natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se dološijo najkasneje do 15. januarja. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ V PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene so:

1. *Servis za liker v podobi gob.*
2. *Vojanov Rudolf Maister. Poezije (krasno vezane).*
3. *Pogled na Koper.* Velika barvana slika.
4. *Garnitura vaz.*
5. *Pogled na Opatijo.* Velika barvana slika v okvirju.
6. *Košarica za cvetlice.*
7. in 8. *Po 3 skudelice za kavo.*

Dobitki dvanajstega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilec:

1. *Krasen album za fotografije: Rudolf Miculinič, zas. uradnik, Spod. Šiška.*
2. *A. Aškerc: „Zlatorog“ (krasno vezana): Anton Korenika, posest, sin, Korte.*
3. *Par lepih posod za cvetlice: Alajzij Karba, c. kr. pošt. asistent, Maribor.*
4. *Slika fotografija: „Opatija na bregu morja“ v krasnem okvirju: Marija Truchlar, sopr. žel. uslužbenca, Divača.*
5. *Okvir za fotografije: Olga Brezovnik, sopr. trgovca, Vojnk.*
6. *Aleksandrov: „Pesmi in romance“ (krasno vezana): Jos. Basaj, dijak, Kranj.*
7. in 8. *Po 3 skudelice za kavo: Marija Seliškar, zasebnica, Ljubljana. Tomaž Sterle, posestnik in gostilničar, Podcerkev.*

1. Logograf.

Vojteh Derganc, Ljubljana.

Z j se dobi za kosilo,
z m pa v njem.

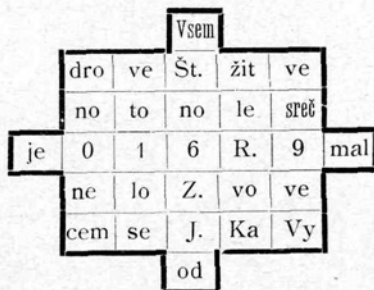
2. Uganka.

Peter Glažar, Barkovlje.

Vrtec rdeč, ograja bela,
deček priden notri dela;
vanj ni dežja in ni snega
vendar dovolj mokrote ima.

3. Skakalnica.

Radoslav Zagorc, Št. Jernej.

Rešitve ugank v 11. številu.

123. Osel, selo. 124. Adrijanopol. 126. Vera, veda, Vega, veja, veba, vela, veža, veša. 127. Ugankar, srečno novo leto! 128. Ivan Cankar. 130. Tri, tir.

125. Na sveti večer.

Nocoj sto lučij prižgalo nebo je,
kako so prijazne, kako nam bleste;
radosno na nje uprto oko je
in v sladkih občutkih nam bije srce.

Le milo svetite ve zvezde božične,
le pojte ubrano zvonovi nocoj!
Z neba prinesite darove božične,
mir sveti ljudem prinesite s seboj!

Spid. Mila.

Listnica uredništva: Vsem sotrudnikom. Pišite razločno in čitljivo; list stavijo češki stavci. Rokopisi se pošiljajo: **Praga-Vinohrady, Slezská 32.**

Rešitve ugank, reklamacije, naročila naj se pošiljajo naravnost na **Vy-drovo tovarno hranil, Praga VIII.**

Vzdih šestnajstletne gospodične: O, zakaj me ne pezna noben pesnik, da bi me opeval! Jaz sem tako poetična . . . Bolj bi zaslužila svojega Prešerna, kakor ta Primčeva Julija . . .

Primerno darilo:

„ISKRE“,

zbirka črtic in novel od Zofke Kveder-Jelovškove. Cena 2 K.

Naroča se pri pisateljici:
Praga-Vinohrady, Slezská tř. 32.

Tovarniške vesti:

Naši današnji številki je priložen stenski koledar. Ako bi ga kdo od naših kupcev ne dobil naj ga blagovoli reklamirati do 5. januarja 1906. — Naši odjemalci nam bodo gotovo radi priznali, da jim skušamo vsestransko ugoditi in da zaslužimo priporočila. — Prosimo za to!

Tehten dokaz. Sodnik: „Najprej ste tožnika ozmerjal, potem ste mu pa še steklenico piva vrgel v glavo.“ — Toženi: „Jaz sem hotel dokazati samo, da imam prav.“

Prednost. Podčastnik: „Kakšno prednost ima konjica pred pešvom?“ — „Da lahko prej uide,“ pravi duhapolni rekrut.

Vydrova žitna kava

pridobila si je v desetih letih svojega obstanka, prvo mesto med kavinimi primesi. Vendar čemu hvaliti, ker se vsak sam lahko prepriča o njeni dobroti. Prosimo Vas tudi, da jo blagohotno priporočate.

V nekaterih družinah brani samo predsodek rabo Vydrove žitne kave, ker si mislijo, da iz žita ni kave. Istina je da ni to ona strupena, zrnat kava, pač pa je zdravi in prijetno dišeči napoj. V tisočih rodbinah uživa se sama brez primesi zrnove.

Vydrove juhne konzerve

gobova, grahova, riževa, lečna in rezančeva se razlikujejo že na prvi pogled od izdelkov gospodinjam do zdaj ponujanih. Lahko z mirno vestijo rečemo, da smo, kar se tiče okusa naših juh, brez konkurence. Hitra njih priprava pridobiva nam vsak dan novih kupcev. Ako ljubite zvečer kroznik juhe — ali ako porabite opoldne meso raje za pečenko, kakor za juho, po naše konzerve, kakor nalašč. Gobova, grahova, lečna, rižova i rezančeva juha v $\frac{1}{2}$ kg. zamotkih po 1 K 50 v.

Vydrovi juhni pridatek

služi k zboljšanju juh. Ako se navadite na njegov dobri okus, ga bočete pogrešali tudi v najbolj močni juhi. Izvrsten je to pripomoček gospodinjam; drugič priobčimo morda nektera pohvalna priznanja, ki jih dobivamo od vseh strani. $\frac{1}{2}$ kg. v steklenici 3 K 50 v.

Malinovi grog.

Novost vredna proslaviti česko ime po celem svetu. Priprosta priprava: Skudelica vroče vode, 4 koščki sladkorja, 5 žličic malinovega groga in najboljša pijača je gotova. Malinovi grog smo uvrstili v kolekcijo, ki jo pošiljamo. Steklenica malinovega groga 1 K 50 v.

Oblati.

Ob ati dessert škatulja	50 kosov K 3—
" maslovi	25 " " 2—
" malin. rezi škatulja	50 " " 2—
" delicatessni	50 " " 2:50
" karlovarski mali	50 " " 1—
" " večji	50 " " 2—
" " veliki	50 " " 3—

Vse vrste oblatov pomešane: Škatulja za 2, 4 ali 6 K.

Buhtin.

Ž njim docilite izborno, slastno dišeče pečivo. Osobito gospodinje po deželci se ne morejo prehvaliti tega pridata, ki obseza vse razne primesi, ki jih devajo dobre mestne kuharice v kruh, potice in kolače 5 zavojčkov po 10 v. zadostuje za 20 25 kg. moke.

Ambo.

Gasi žejo in okrepcuje. Ugoden napoj i bolnikom. Zajamčeno čisti in svinca prosti šumeči bonbon. 1 škat. 50 kosov 2 K.

Kolekcija vseh naših izdelkov po 3 K 60 v.

Vsebinska:

1 stekleničica juhnega pridata	K —60
5 juhn h konserv, gobova, grahova, riževa, lečna in rezančeva	1:50
Oblati (6 vrst)	—58
Šumeči bonboni „Ambo“	—40
Buhtin	—10
1 steklenič ca groga	—24
zavoječek in zavojnina	—18

Gotovo vsak kdor se prepriča o izborni kakovosti naših izdelkov poskrbi za to, da bodo stalno na njegovi mizi.